

та Триходермін. Порівняно з контролем у гібриду Кібрія F₁ приріст висоти головного стебла становив 61,0 см та формувалося додатково 7,0 шт. листків. У гібриду Еколь F₁ приріст відповідних біометричних параметрів становив 47,0 см і 5,0 шт.

Установлено високу ефективність біопрепаратів Гаупсин, Мегафол та Триходермін. щодо зменшення ураження рослин огірка фузаріозним в'яненням. У гібриду Кібрія F₁ поширення хвороби порівняно з контролем зменшувалося на 46,3 %, а у гібриду Еколь F₁ зменшення становило 28,8 %. Виявлено, що найбільший ефект щодо зменшення ураження рослин огірка пероноспорозом спостерігався на рослинах обох гібридів при комплексному застосуванні біопрепаратів. У гібриду Кібрія F₁ поширення хвороби зменшувалося на 31,6 %, а у гібриду Еколь F₁ – на 22,0 %.

Установлено, що урожайність гібридів огірка значно залежала від генотипу. При вирощуванні без біопрепаратів урожайність гібриду Кібрія F₁ становила 9,1 кг/м², а гібриду Еколь F₁ – 7,4 кг/м². Найбільшу прибавку урожаю одержано при комплексній почерговій обробці рослин огірка біопрепаратами Гаупсин, Мегафол та Триходермін. У гібриду Кібрія F₁ прибавка урожаю до контролю складала 4,8 кг/м². У гібриду Еколь F₁ обробка біопрепаратами забезпечувала прибавку урожаю до контролю 8,3 кг/м².

Обробка біостимуляторами сприяла підвищенню товарної якості продукції. У досліджуваних гібридів частка нестандартної продукції становила 1,3-1,5 % порівняно з 4,1-5,9 % у контролі. Найбільше підвищення рівня рентабельності відмічено у обох гібридів при комплексній почерговій обробці рослин біопрепаратами Гаупсин, Мегафол та Триходермін. Рівень рентабельності у гібриду Кібрія F₁ становив 102,7 %, у гібриду Еколь F₁ – 99,5 %.

УДК 633.812

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ГІСОПУ ЛІКАРСЬКОГО (*HYSSOPUS OFFICINALIS*) НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Ткачова Є. С., аспірант

Кваско Г. Е., здобувач

Федорчук М. І., д-р с.-г. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

В останні роки спостерігається підвищений інтерес до лікарських рослин та ефіроолійних культур. В Європі площі під лікарськими рослинами складають близько 70000 га. Одне з лідируючих місць за вирощуванням лікарських культур займає Польща (30000 га).

В Україні ніша вирощування лікарських трав та ефіроолійних культур дуже вузька. У 2017 році площі лікарських рослин в Україні склали 4,1 тис. га, а ефіроолійних – 9,1 тис. га. Практично всі ефіроолійні рослини одночасно є лікарськими і знаходять застосування, як в народній, так і в офіційній медицині, де використовуються або нативні олії, або їх компоненти для виробництва різних лікувальних препаратів. З огляду на зростаючу потребу в ефіроолійній продовольчій сировині та продуктах її переробки, великі обсяги закупівлі сировини і олії за кордоном, навіть тих, які можуть бути виготовлені на території України, наблизила необхідність у відтворенні ефіроолійної галузі.

Однією з перспективних культур для культивування на Півдні України є Гісоп лікарський (*Hyssopus officinalis*). Гісоп лікарський - багаторічна гілляста напівкущова рослина родини губоцвітих (*Lamiaceae*). Це лікарська, ефіроолійна і пряно-смакова рослина, що широко використовується в даний час в європейській медицині.

Гісоп лікарський має відхаркувальну, протинабрякову, тонізуючу дію, а деякі його різновиди виявляють сильне протівірусну дію, особливо проти вірусу герпесу [1]. Ефірна олія гісопу лікарського може бути використана при гнійних захворюваннях шкіри, викликаних стафілококами, а також володіє нематоцидною і фунгіцидною активністю [2]. Трава гісопу застосовується при бронхітах, кашлюку, катарі верхніх дихальних шляхів у вигляді відварів, настоїв, сиропу. Листки і бутони застосовують як приправу до салатів, м'ясних супів і овочевих страв. Надземні частини рослин застосовують для виробництва ефірної олії, яка має приємний запах з легким камфорним відтінком.

Розмножують гісоп насінням, розсадним способом (живцювання) та поділом куща. Насіння висівають рано навесні на глибину 0,5 см рядовим способом з відстанню між рядами 15 - 20 см. Норма висіву складає 0,6 г/м². Зазвичай через 3 - 4 роки навесні старі кущі ділять і висаджують трохи глибше, ніж вони росли, для більш швидкого вкорінення. При розмноженні живцями здерев'янілі пагони ріжуть та висаджують в піщаний ґрунт. При вирощуванні гісопу розсадою для пророщення насіння висівають в березні або квітні в ящики, які ставлять в теплицю або парник.

Гісоп - перехреснозапильна рослина, культивовані популяції і сорти якого відрізняються великою різноманітністю по габітусу, забарвленню квіток і змістом ефірної олії в сировині. До Державного реєстру включено кілька сортів, зокрема сорт Світанок, Маркіз, Водограй, Атлант та Національний [3].

Зрізання зелених пагонів проводять на початку цвітіння, коли рослини містять найбільшу кількість ефірної олії. При сприятливих умовах пагони після зрізки добре відрастають, і до осені в умовах Півдня України є можливість повторно зібрати врожай. Насіння збирають з рослин другого року, вирощених розсадним способом. Вони дозрівають в серпні нерівномірно та при повному дозріванні обсіпаються, тому, як тільки верхівки пагонів починають буріти, 1/3 частину рослин зрізують, просушують і вимолочують. Насіння зберігає схожість 3 - 4 роки.

Догляд за рослинами гісопу полягає в розпушуванні міжрядь, прополок в рядках і декількох підживленнях повним мінеральним добривом за сезон. Рано навесні після перезимівлі та після кожного зрізання не пізніше ніж за місяць до припинення осінньої вегетації рослини підживлюють фосфорно-калійними добривами.

При дотриманні сівозміни та своєчасному догляді за рослинами, гісоп є стійким до хвороб та шкідників.

Ділянка під гісоп закладається на термін використання протягом 5-6 років.

Ґрунтово – кліматичні умови Півдня України дозволяють успішно вирощувати ефіроолійні рослини. Гісоп лікарський зарекомендував себе як вид з високою екологічною пластичністю. Рослина невимоглива до умов зростання, досить морозостійка. Мінімальна температура для проростання насіння $+2 \dots + 3$ °С. Рослина добре зимує у відкритому ґрунті. Для накопичення біологічно активних речовин гісоп потребує достатньої кількості світла. За умов додаткового поливу, гісоп є посухостійкою культурою. Ґрунти йому потрібні легкі за механічним складом з нейтральною реакцією розчину. До родючості ґрунту гісоп маловимогливий.

Таким чином, в умовах змін клімату гісоп лікарський може зайняти певну нішу, що формуватиме високопродуктивні посіви з високою рентабельністю.

Література

1. Franchomme P., Penoel D. L'Arromotherapie Exactement. Limoges, 1990. P. 28-50.

2. Николаевски В. В. Ароматерапия: Справочник. / В. В. Николаевски. – М: Медицина, 2000. – 336 с.

3. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні (чинний станом на 9.10.2018) [Електронний ресурс] // Київ. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://minagro.gov.ua/system/files/09.10.2018.pdf>